

УДК 343.344

В. В. Голубош,

здобувач наукового ступеня доктора філософії наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДМЕТІВ ДЕЯКИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття присвячена розкриттю особливостей предмета злочинів проти громадської безпеки, відповідальність за вчинення яких передбачається статтями 262, 263, 263¹, 264 Кримінального кодексу України. Зазначено, що поняття, сутність і ознаки предметів вказаних злочинів у положеннях Кримінального кодексу України не розкриваються. Висловлюється пропозиція щодо необхідності розміщення в структурі Кримінального кодексу України термінологічного апарату стосовно предметів злочинів даної групи, а також про необхідність розширення кола предметів злочинів, передбачених статтями 262 та 263 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: злочини проти громадської безпеки, предмет злочину, вогнепальна зброя, холодна зброя, бойові припаси, вибухові речовини, вибухові пристрої.

Постановка проблеми. Беззаперечним позитивним моментом чинного Кримінального кодексу України (далі – КК), на відміну від КК УРСР 1960 р., є об'єднання злочинів проти громадської безпеки в розділі IX Особливої частини КК з однойменною назвою.

Серед вчених, які вивчали злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої, а також посилено займалися питанням їх кримінально-правової кваліфікації, варто назвати таких, як А. О. Данилевський, Л. М. Демидова, П. К. Євдокімова, В. Ф. Кириченко, В. М. Куц, О. П. Литвин, В. Д. Малков, С. М. Мохончук, В. О. Навроцький, Т. М. Приходько, В. А. Робак, О. М. Сарнавський, В. П. Тихий, В. О. Тюнін, В. В. Українець, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, І. С. Шапкін та ін.

Такий предмет злочинів проти громадської безпеки, як зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої, в кримінально-правовому

аспекті самостійно не аналізувався. Нещодавно були оприлюднені результати дисертації, присвяченої громадській безпеці як об'єкту злочину загалом¹, періодично з'являються дослідження окремих складів злочинів проти громадської безпеки, передбачених розділом IX Особливої частини КК. Тому **метою даної статті** є встановлення та характеристика предмета деяких злочинів проти громадської безпеки (ст. ст. 262, 263, 263¹, 264 КК).

Саме формулювання «злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої» містить вказівку на предмети зазначених злочинів: 1) вогнепальна зброя (ст. 262, ч. 1 ст. 263, ст. 263¹, ст. 264 КК); 2) холодна зброя (ч. 2 ст. 263 КК); 3) бойові припаси (ст. 262, ч. 1 ст. 263, ст. 263¹, ст. 264 КК); 4) вибухові речовини (ст. 262, ч. 1 ст. 263, ст. 263¹ КК); 5) вибухові пристрої (ст. 262, ч. 1 ст. 263, ст. 263¹). Особливістю зазначених предметів злочинів є те, що поняття і сутність жодного з них у положеннях КК не розкриваються, тому при подальшому визначенні їх предметів слід користуватися підзаконними нормативно-правовими актами.

Згідно з п. «а» ст. 3 Протоколу «Проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності» від 31 травня 2001 р., *вогнепальна зброя* – це будь-яка переносна ствольна зброя, що спричинює постріл, призначена або така, що може бути легко пристосована для спричинення пострілу чи прискорення кулі або снаряду за рахунок енергії вибухової речовини, за винятком старовинної вогнепальної зброї².

¹ Соколовський В. Л. Громадська безпека як об'єкт злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 262 с.

² Протокол «Проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності» від 31 травня 2001 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_792 (дата звернення: 12.02.2018).

Положення п. 8.2 Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 р. № 622 (далі – Інструкція) визначають, що вогнепальна зброя – це зброя, яка призначена для ураження цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згорання металевого заряду) та мають кінетичну енергію для ураження цілі, що знаходиться на певній відстані³. До вогнепальної зброї відносяться усі види бойової, спортивної, нарізної мисливської зброї як серійно виготовленої, так і саморобної чи переробленої, для проведення пострілу з якої використовується сила тиску газів, що утворюються при згоранні вибухової речовини⁴.

Підсумовуючи проаналізовану інформацію щодо визначення вогнепальної зброї, ми пропонуємо власне визначення вогнепальної зброї як зброї, призначеної для оборони чи нападу або подачі звукових сигналів, для проведення пострілу з якої використовується сила тиску газів, що утворюється при згоранні вибухової речовини.

Крім вогнепальної зброї, предметом деяких аналізованих злочинів (ст. 263¹, ст. 264) може бути також гладкоствольна мисливська зброя. В науці кримінального права довгий час тривають дискусії з приводу того, чи потрібно гладкоствольну мисливську зброю визнавати предметом злочинів, передбачених ст. ст. 262–263 КК. Так, В. П. Тихий виступає за необхідність за-

³ Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї і вибухових матеріалів: Інструкція, затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0051-93> (дата звернення: 12.02.2018).

⁴ Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 26 квітня 2002 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 12.02.2018).

конодавчого розширення предметів вказаних злочинів, підтверджуючи таку позицію тим, що гладкоствольна мисливська зброя є небезпечною для суспільства, призначена для ураження живих організмів і є предметом дозвільної системи, тобто має таке ж призначення і той же правовий статус, що і нарізна вогнепальна зброя⁵, що свідчить про необхідність встановлення відповідальності за діяння щодо вогнепальної гладкоствольної мисливської зброї⁶. В. І. Рибачук підтримує вказану пропозицію і теж вважає необхідним включення до кола предметів деяких злочинів проти громадської безпеки (ст. 263 КК) гладкоствольну мисливську зброю⁷. О. М. Сарнавський обґрунтовує розширення кола предметів злочинів, передбачених ст. ст. 262–263 КК, аргументуючи власну позицію такими моментами: а) гладкоствольна мисливська зброя здатна спричинити смерть або тяжкі тілесні ушкодження, б) виступає джерелом підвищеної небезпеки так само, як і нарізна мисливська вогнепальна зброя, в) призначена для ураження живої цілі, г) щодо неї встановлено відповідний особливий правовий режим⁸. Тому гладкоствольна мисливська вогнепальна зброя не має визнаватися менш небезпечною зброєю для суспільства порівняно з іншими зразками мисливської зброї, адже гладкоствольна вогнепальна зброя військових зразків, спортивна зброя та зброя іншого призначення предметом злочинів цієї групи визнається.

Відповідно до положень Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України № 56/м від 31.03.2003 р. «Про затвердження Інструкції про порядок вилучення та передання на зберігання до органів внутрішніх справ вилученої у порушників природоохоронного законодавства вогнепальної та

⁵ Тихий В. П. Злочини проти громадської безпеки: науково-практичний коментар / АПН України. Ін-т вивчення проблем злочинності. СБ України. Ін-т дослідження проблем державної безпеки. Київ, 2010. С. 7.

⁶ Там само. С. 26.

⁷ Рибачук В. І. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти боротьби з незаконними діяннями при поводженні зі зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2001. С. 15.

⁸ Сарнавський О. М. Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2009. С. 52–53.

іншої зброї і боєприпасів», мисливська вогнепальна зброя поділяється на нарізну, гладкоствольну та комбіновану⁹. Але чомусь лише гладкоствольна мисливська зброя не є предметом злочинів, передбачених ст. ст. 262–263 КК. Тут вже спостерігається невідповідність законодавчої заборони ступеню суспільної небезпечності вчиненого: встановлюючи кримінальну відповідальність за недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів (ст. 264 КК), законодавець визнав гладкоствольну мисливську вогнепальну зброю предметом даного злочину, натомість виключивши її з положень ст. ст. 262–263 КК. Виходить, що у ст. 264 КК не встановлено будь-яких виключень за характером вогнепальної зброї. Подібна ситуація спостерігається і в ст. 263¹ КК: кримінальна відповідальність наступає за незаконне виготовлення, переробку чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікацію, незаконне видалення чи зміну її маркування. Тобто законодавець прирівнює гладкоствольну мисливську зброю до всіх інших видів вогнепальної зброї: в кримінально-правовому значенні гладкоствольна мисливська і нарізна зброя є рівнозначними¹⁰.

Враховуючи вищевикладене, ми повністю підтримуємо висловлені пропозиції щодо розширення кола предметів злочинів, передбачених ст. ст. 262–263 КК, шляхом включення до них гладкоствольної мисливської вогнепальної зброї з урахуванням її підвищеної небезпеки для оточуючих¹¹.

Наступним предметом аналізованих злочинів є *холодна зброя*. При чому серед групи названих злочинів (статті 262, 263, 263¹, 264 КК) холодна зброя згадується лише в диспозиції ч. 2 ст. 263 КК. Така побудова норм КК, як вказує М. М. Майстренко, свідчить про прирівнювання законодавцем холодної зброї до вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин та

⁹ Про порядок вилучення та передання на зберігання до органів внутрішніх справ вилученої у порушників природоохоронного законодавства вогнепальної та іншої зброї і боєприпасів: Інструкція, затверджена наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 31 березня 2003 р. № 56/м. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0298-03> (дата звернення: 12.02.2018).

¹⁰ Тихий В. П. Злочини проти громадської безпеки: Науково-практичний коментар. С. 26.

¹¹ Соколовський В. Л. Громадська безпека як об'єкт злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. С. 133.

вибухових пристроїв через наявність у всіх зазначених предметів певного ступеня небезпеки¹². Слід погодитися з позицією В. П. Тихого, що віднесення холодної зброї до предмета злочину, передбаченого ч. 2 ст. 263 КК, пов'язано з її спеціальним призначенням – за своєю конструкцією та властивостями холодна зброя призначена для ураження живої цілі¹³.

Незважаючи на ґрунтовні дискусії з приводу дефініції холодної зброї, у сучасному кримінальному законодавстві до цього часу відсутнє її визначення. При визначенні її особливостей, що впливають зі змісту п. 8.11 Інструкції, встановлено, що холодна зброя – це предмети та пристрої, конструктивно призначені та за своїми властивостями придатні для неодноразового заповдіння шляхом безпосередньої дії тяжких (небезпечних для життя в момент спричинення) і смертельних тілесних ушкоджень, дія яких ґрунтується на використанні м'язової сили людини¹⁴. Положеннями Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» від 26 квітня 2002 р. № 3 визначено предмети, які належать до холодної зброї. Це предмети, які відповідають стандартним зразкам або історично виробленим типам зброї чи інші предмети, що справляють колючий, колючоріжучий, рубаючий, роздроблюючий або ударний ефект (багнет, стилет, ніж, кинджал, арбалет, нунчаку, кастет тощо), конструктивно призначені для ураження живої цілі за допомогою м'язової сили людини або дії механічного пристрою¹⁵.

¹² Майстренко М. М. Кримінологічна характеристика та попередження органами внутрішніх справ злочинів проти громадської безпеки, предметами яких є зброя, бойові припаси та вибухові речовини: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2010. С. 33.

¹³ Тихий В. П. Злочини проти громадської безпеки: Науково-практичний коментар. С. 14.

¹⁴ Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання вогнепальної зброї, боеприпасів до неї і вибухових матеріалів: Інструкція, затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0051-93> (дата звернення: 12.02.2018).

¹⁵ Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 12.02.2018).

При цьому слід відзначити, що поняття холодної зброї в розвинених країнах як таке відсутнє¹⁶. Але цей факт не є достатнім аргументом для вилучення аналізованого терміна з об'єктів регулювання кримінального законодавства і введення замість нього поняття «небезпечні предмети» як об'єктів регулювання адміністративного права, що пропонує С. В. Діденко¹⁷. Подібного роду пропозиція озвучувалася В. Н. Большаковим¹⁸. Така пропозиція має право на існування, але аргументація щодо зміни терміну «холодна зброя» на інші повинна бути посилена, крім вказівки на зарубіжне законодавство.

Виглядає цілком слушною пропозиція В. Л. Соколовського з приводу виключення зі змісту диспозиції ч. 2 ст. 263 КК словосполучення «кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї» та подальшою його заміною словосполученням «холодної зброї». Дослідник пояснює таку думку тим, що вказати абсолютно всі види холодної зброї неможливо¹⁹, тим паче, що припущення щодо пріоритетного значення вказаних в диспозиції ч. 2 ст. 263 КК предметів чи обумовленості їх законодавчого закріплення в результаті дослідження В. Л. Соколовським не були підтверджені. Матеріали слідчої та судової практики свідчать: не дивлячись на конкретний вид холодної зброї, кримінально-правова кваліфікація здійснюється за ч. 2 ст. 263 КК. Ми повністю погоджуємося із раніше висловленою пропозицією в частині внесення подібних змін до норм КК, адже запровадження до кримінального законодавства єдиного терміна «холодна зброя» замість вказівки на окремі її різновиди сприятиме виключенню можливостям довільного тлумачення положень чинного КК.

¹⁶ Свенссон А., Вендель О. Раскрытие преступлений: современные методы расследования уголовных дел. Москва: Изд. Ин. Лит. 1957. С. 208.

¹⁷ Діденко С. В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2016. С. 127.

¹⁸ Большаков В. Н., Голуб Ю. Н., Орлов Ю. Ю. Патент на корисну модель «Пристрій для визначення предмета як холодна зброя» від 10 грудня 2009 р. № 55326. URL: <http://uapatents.com/3-55326-pristriij-diagnostikipredmetu-yak-kholodno-zbro.html> (дата звернення: 12.02.2018).

¹⁹ Соколовський В. Л. Громадська безпека як об'єкт злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. С. 122.

Бойові припаси. Відповідно до положень чинного законодавства, у зв'язку з їх підвищеною небезпекою для оточуючих та спеціальним призначенням, обов'язково встановлюється особливий правовий режим цих предметів. У літературі існує цілком логічна думка, що саме боєприпаси і є зброєю, адже без боєприпасів озброєння абсолютно втрачає будь-який сенс²⁰. Варто вказати, що терміни «бойові припаси», «вибухові речовини», «вибухові матеріали» та «вибухові пристрої» використовуються в цілій низці законодавчих та підзаконних актів. Згідно з положеннями ст. 1 Закону України «Про державну підтримку підприємств, науково-дослідних інститутів і організацій, які розробляють та виготовляють боєприпаси, їх елементи та вироби спецхімії» від 21 вересня 2000 р. № 1991-III, бойові припаси – це вид озброєння, призначений для ураження живої сили противника, знищення його бойової техніки, руйнування укріплень, споруд, виконання інших завдань (освітлення місцевості, розкидання агітаційної літератури тощо)²¹. Як бачимо, в законі чітко відстежується віднесення бойових припасів саме до виду озброєння.

Натомість положення п. 8.9 Інструкції визначають, що боєприпаси – це спеціально виготовлені вироби одноразового використання, які призначені забезпечити ураження цілей в умовах збройної боротьби, самооборони, полювання, спорту²². Як зазначено в п. 5 Постанови ПВСУ від 26 квітня 2002 р. № 3, бойові припаси охоплюють патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, артилерійські снаряди, бомби, міни, гранати та інші вироби в зібраному вигляді, споряджені вибуховою речовиною і призначені для стрі-

²⁰ Хогг Я. Боєприпасы: патроны, гранаты, артиллерийские снаряды, минометные мины. Москва: ЭКСМО – Пресс, 2001. С. 1.

²¹ Про державну підтримку підприємств, науково-дослідних інститутів і організацій, які розробляють та виготовляють боєприпаси, їх елементи та вироби спецхімії: Закон України від 21 вересня 2000 р. № 1991-III. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1991-14> (дата звернення: 12.02.2018).

²² Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї і вибухових матеріалів: Інструкція, затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0051-93> (дата звернення: 12.02.2018).

льби з вогнепальної зброї чи для вчинення вибуху²³. Положеннями Інструкції, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України 21 серпня 1998 р. № 622, до бойових припасів також належать заряджені патрони до гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі²⁴.

Отже, як впливає зі сказаного, на сьогодні розуміння терміна «бойові припаси» є неоднозначним, оскільки і в законодавстві, і в науковій літературі спостерігаються суперечності: положеннями Інструкції до бойових припасів віднесено, крім патронів до нарізної вогнепальної зброї, патрони для гладкоствольних мисливських рушниць, а Постановою ПВСУ до них віднесено лише патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів. Поняття «бойових припасів», що міститься в Інструкції, є ширшим і більш обґрунтованим, на відміну від передбаченого у Постанові ПВСУ: патрони та набой до гладкоствольної мисливської зброї, а також патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, також можуть бути предметом злочинів.

Як було зазначено вище, терміни «вибухові речовини», «вибухові матеріали» та «вибухові пристрої» використовуються в цілій низці законодавчих та підзаконних актів. *Вибухові речовини* як вид предмета аналізованих злочинів, відповідно до положень Закону України «Про поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення», – це хімічні речовини, здатні під впливом зовнішніх дій до швидкого хімічного перетворення, що відбувається з виділенням великої кількості тепла і газоподібних продуктів²⁵. Вибухові речовини – це хімічні сполуки чи суміші, здатні під впливом зовнішнього імпульсу до саморозповсюдження з великою швидкістю хімічної

²³ Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 12.02.2018).

²⁴ Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї і вибухових матеріалів: Інструкція, затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0051-93> (дата звернення: 12.02.2018).

²⁵ Про поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення: Закон України від 23 грудня 2004 р. № 2288-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2288-15> (дата звернення: 12.02.2018).

реакції з утворенням газоподібних продуктів та виділенням тепла. Засоби ініціювання – це зовнішні джерела імпульсу для здійснення вибуху (електродетонатори, капсуль-детонатори, вогнепровідний та детонуючий шнури тощо)²⁶. У постанові ПВСУ від 26 квітня 2002 р. № 3 (п. 6) вказано, що до вибухових речовин належать порох, динаміт, тротил, нітрогліцерин, інші хімічні речовини, їх сполуки або суміші, здатні вибухнути без доступу кисню²⁷. Таке положення В. О. Навроцький вважає невдалим, адже воно не містить характерних ознак вибухових речовин²⁸.

У п. 13.1 Інструкції визначено, що термін «вибухові матеріали» поєднує два терміни – вибухові речовини та засоби ініціювання²⁹. Тобто вибухові речовини є складовим елементом вибухових матеріалів, до яких, у свою чергу, належать вибухові речовини, засоби їх ініціювання, а також вироби та пристрої, які містять вибухові речовини. З цього приводу І. С. Підпригора та О. С. Фролов зазначають, що всі терміни, які окреслюють аналізоване термінологічне поле («вибухові речовини», «засоби ініціювання (підриву)», «вибухові пристрої»), узагальнюються терміном «вибухові матеріали» саме у розумінні його означення. Тобто, «вибухові матеріали» – це зміст загального означення сукупності (та кожної з окремих її складових) усього того, за допомогою чого можна здійснити вибух³⁰.

Визначення *вибухових пристроїв*, – останнього предмета аналізованих злочинів, – міститься в п. 7 Постанови ПВСУ від 26 квітня 2002 р. № 3. Так,

²⁶ Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї і вибухових матеріалів: Інструкція, затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0051-93> (дата звернення: 12.02.2018).

²⁷ Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 12.02.2018).

²⁸ Навроцький В. Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку та народного здоров'я: лекції для студентів юридичного факультету. Львів, 1997. С. 16.

²⁹ Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї і вибухових матеріалів: Інструкція, затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0051-93> (дата звернення: 12.02.2018).

³⁰ Підпригора І. С., Фролов О. С. Типологія терміна «вибухові матеріали». *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2003. № 3 (24). С. 119.

вибуховими пристроями є саморобні чи виготовлені промисловим способом вироби одноразового застосування, спеціально підготовлені й за певних обставин спроможні за допомогою використання хімічної, теплової, електричної енергії або фізичного впливу (вибуху, удару) створити вражаючі фактори – спричинити смерть, тілесні ушкодження чи істотну матеріальну шкоду – шляхом вивільнення, розсіювання або впливу токсичних хімічних речовин, біологічних агентів, токсинів, радіації, радіоактивного матеріалу, інших подібних речовин³¹. З вищенаведеного можна виділити головні ознаки вибухових пристроїв: а) одноразовість використання, що обумовлена конструктивною особливістю виробу; б) спроможність спричиняти тяжкі наслідки шляхом вивільнення, розсіювання або впливу токсичних хімічних речовин, біологічних агентів, токсинів, радіації, радіоактивного матеріалу, інших подібних речовин, що дає змогу відмежувати вибухові пристрої від гранат чи мін, вражаюча дія яких ґрунтується на механічному впливі³².

Висновки. За загальним правилом предмет злочину є факультативною ознакою об'єкта злочину. Разом із тим у випадках, коли ознаки предмета чітко передбачені у статті КК або впливають з її змісту, предмет злочину стає обов'язковою ознакою складу злочину. Таку ситуацію ми мали змогу спостерігати у проаналізованих злочинах проти громадської безпеки.

Підтримуючи раніше висловлену пропозицію, ми схилиємося до необхідності розміщення в структурі КК термінологічного апарату щодо злочинів цієї групи та закріплення його в примітках статей Розділу IX Особливої частини КК. Пропонується законодавчо закріпити авторське поняття вогнепальної зброї в такій редакції: «вогнепальна зброя – це вид зброї, що призначений для нападу, оборони, подачі звукових сигналів, для проведення пострілу з

³¹ Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 12.02.2018).

³² Сарнавський О. М. Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. С. 63.

якої використовується сила тиску газів, що утворюється при згоранні вибухової речовини». Наведені у статті аргументи свідчать про необхідність розширення кола предметів злочинів, передбачених ст. ст. 262–263 КК, шляхом включення до них гладкоствольної мисливської вогнепальної зброї з урахуванням її підвищеної небезпеки для оточуючих.

Список використаних джерел

1. Большаков В. Н., Голуб Ю. Н., Орлов Ю. Ю. Патент на корисну модель «Пристрій для визначення предмета як холодна зброя» від 10 грудня 2009 р. № 55326. URL: <http://uapatents.com/3-55326-pristriij-diagnostikipredmetu-yak-kholodno-zbro.html> (дата звернення: 12.02.2018).
2. Діденко С. В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї: дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2016. 443 с.
3. Майстренко М. М. Кримінологічна характеристика та попередження органами внутрішніх справ злочинів проти громадської безпеки, предметами яких є зброя, бойові припаси та вибухові речовини: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2010. 285 с.
4. Навроцький В. Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку та народного здоров'я: лекції для студентів юридичного факультету. Львів, 1997. 26 с.
5. Підпригора І. С., Фролов О. С. Типологія терміна «вибухові матеріали». *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2003. № 3. С. 118–126.
6. Про державну підтримку підприємств, науково-дослідних інститутів і організацій, які розробляють та виготовляють боєприпаси, їх елементи та вироби спец хімії: Закон України від 21 вересня 2000 р. № 1991-III. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1991-14> (дата звернення: 12.02.2018).
7. Про поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення: Закон України від 23 грудня 2004 р. № 2288-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2288-15> (дата звернення: 12.02.2018).
8. Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення і використання вогнепальної зброї, боєприпасів до неї і вибухових матеріалів: Інструкція, затверджена наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0051-93>.
9. Про порядок вилучення та передання на зберігання до органів внутрішніх справ вилученої у порушників природоохоронного законодавства вогнепальної та іншої зброї і боєприпасів: Інструкція, затверджена наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 31 березня 2003 р. № 56/м. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0298-03> (дата звернення: 12.02.2018).

10. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 12.02.2018).

11. Протокол «Проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності» від 31 травня 2001 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_792 (дата звернення: 12.02.2018).

12. Рибачук В. І. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти боротьби з незаконними діями при поводженні зі зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Одеса, 2001. 21 с.

13. Сарнавський О. М. Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2009. 218 с.

14. Соколовський В. Л. Громадська безпека як об'єкт злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 262 с.

15. Тихий В. П. Злочини проти громадської безпеки: науково-практичний коментар / АПН України. Ін-т вивчення проблем злочинності. СБ України. Ін-т дослідження проблем державної безпеки. Київ, 2010. 71 с.

16. Хогг Я. Боєприпаси: патрони, гранати, артиллерийские снаряды, минометные мины. Москва: ЭКСМО – Пресс, 2001. 144 с.

Голубов В. В. Особенности предметов некоторых преступлений против общественной безопасности

Статья посвящена раскрытию особенностей предмета преступлений против общественной безопасности, ответственность за совершение которых предусматривается статьями 262, 263, 263¹, 264 Уголовного кодекса Украины. Определено, что понятие, сущность и признаки предметов указанных преступлений в положениях Уголовного кодекса Украины не раскрываются. Высказывается предложение о необходимости размещения в структуре Уголовного кодекса Украины терминологического аппарата относительно предметов преступлений данной группы, а также о необходимости расширения круга предметов преступлений, предусмотренных ст. 262 и ст. 263 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: преступления против общественной безопасности, предмет преступления, огнестрельное оружие, холодное оружие, боевые припасы, взрывчатые вещества, взрывчатые устройства.

Golubosh V. V. Features of the subjects of some crimes against public security

The article is devoted to the disclosure of peculiarities of the subject of crimes against public security, responsibility for the commission of which is stipulated by art. 262, 263, 263¹, 264 of the Criminal code of Ukraine. It is noted that the concept, essence and features of the objects of the specified crimes are not disclosed in the provisions of the Criminal code of Ukraine. The author suggests on necessity of placing the terminological apparatus in the structure of the Criminal code of Ukraine in relation to the crimes of this group, as well as on necessity of expanding the range of the crimes provided for in the art. 262–263 of the Criminal code of Ukraine.

Key words: *crimes against public security, subject of crime, firearms, cold weapons, weapons, explosives, explosive devices.*